

PRILOG POZNAVANJU KULTURNOPOVIJESNE METODE U HRVATSKOJ ETNOLOGIJI I RASPRAVI O NJOJ

MILANA ČERNELIĆ

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju
10000 Zagreb, Ivana Lučića 3

UDK 39(497.5)

Izvorni znanstveni rad
Original scientific paper
Prihvaćeno: 1. 11. 2007.

Autorica u članku ukazuje na teorijsku neutemeljenost i neargumentiranost kritike kulturnopovijesne metode, koja proizlazi iz nerazumijevanja i ne(pre)poznavanja što je zapravo ta metoda i kakvi se rezultati njezinom primjenom mogu postići. U kraćim poglavljima osvrće se na osnovne primjedbe koje se upućuju ovoj metodi: zastarjelost, teorijska neutemeljenost, jednostranost, jednodimenzionalnost, statičnost, izvankontekstualnost, ahistoričnost. Argumentirano ih opovrgava i ukazuje na osnovnu pogrešku kritičara kulturnopovijesne metode, koji u kritici polaze od kriterija drugih i različitih metodičkih pristupa. Zaključuje da su nedostaci koji joj se pripisuju zapravo njezina prednost u odnosu na druge metode.

Ključne riječi: kritika, kulturnopovijesna metoda, (ne)argumentiranost, (ne)utemeljenost

Dugi niz godina kulturnopovijesna metoda, često nazivana i tradicionalnom, na meti je tzv. suvremene hrvatske etnologije. Već i sama semantička opozicija *tradicionalno – suvremeno* ukazuje na nužnu bipolarnost tih dvaju pojmova, stoga ne čudi da se radi o kretanju etnologije na najmanje dva kolosijeka, barem kroz određeno razdoblje. Ovaj drugi, tzv. suvremeni etnološki pravac ipak nije tako jedinstven i grana se na niz ogranaka pa odnos između tzv. stare i tzv. nove etnologije i nije tako jednostavan kakvim ga se

obično nastoji shematizirati. Kako je to u svom radu u povodu stogodišnjice rođenja poznatog etnologa i utemeljitelja hrvatske sveučilišne etnologije Milovana Gavazzija naveo Žarko Španiček, odnos između tradicionalne i suvremene etnologije uglavnom je bio jednosmjernan. *Kritika se kretala od suvremenog etnološkog pristupa prema tradicionalnom koji su kritičari najčešće označavali kao kulturnopovijesnu etnologiju. Pri tome su propustili točnije odrediti što je zapravo kulturnopovijesna etnologija i koliko je opravdana primjena tog pojma za stariju etnologiju. Ta se odredba u kritičara koristila kao nešto samo po sebi razumljivo i poznato* (1999: 118).

Pokušavajući dokučiti na što se konkretno odnosi kritika kulturnopovijesne metode u (starijoj) hrvatskoj etnologiji, ni sama nisam uspjela pronaći niti jednu argumentiranu kritiku ove metode ili, bolje reći, njezine primjene u hrvatskoj etnologiji. Uvijek je riječ o uzgrednoj opaski ili paušalnoj ocjeni koja se odnosi na cjelokupnu (kulturnopovijesno usmjerenu) etnologiju, eventualno i s osvrtom na njezine istaknute nositelje koji su ujedno utemeljitelji hrvatske etnologije kao sveučilišne znanosti. Nisam pronašla osvrt kojim bi se precizno odredilo što to ne valja u toj metodi, u njezinoj primjeni, a osobito ne na nekim konkretnim primjerima njezine primjene. Ocjene i procjene uvijek su "visjele u zraku", ali su imale itekako važan utjecaj u njezinu suzbijanju – kako na psihičkoj razini ("ubijanje u pojam"), tako i na onoj zbiljskoj (onemogućavanje rada).

Kako sam i sama direktno, još češće indirektno, na odstrelu te kritike, mislim da je vrijeme progovoriti javno s pozicije "porazene strane" u tome službeno nikad objavljenom ratu. Neću se posebno osvrutati na te ocjene i procjene jer, kao što sam već naglasila, ništa utemeljenoga o njoj nije rečeno, a, osim toga, prilično uvjerljivo učinio je to već Ž. Španiček. Kao i obično, kada je riječ o ovoj metodi, njegov rad nije imao posebnog odjeka niti na jednoj od suprotstavljenih strana. Također se neću upuštati u analizu kako su pojedini kritičari ove metode u izradi raznih etnografskih pregleda (nažalost, ne i sinteza) upadali u zamku vlastite kritičnosti i učinili katkada i veće greške od onih autora čiji su rad na sasvim općoj razini kritizirali. U načelu se slažem sa zaključkom Ž. Španičeka koji autor donosi u drugom dijelu svoje rasprave o aktualnosti tradicionalne hrvatske etnologije, u kojemu autor *ukazuje na pojmovnu šabloniziranost i teorijsku nedorečenost koja postoji u kritici tradicionalne hrvatske etnologije. Upozorava se na*

potrebu da suvremena hrvatska etnologija redefinira svoj odnos prema kulturnopovijesnom pristupu kao vlastitij znanstvenoj baštini kako bi otvorila nove razvojne perspektive (1999: 119).¹ Ovim zaključcima dodala bih da je glavni razlog pojmovnoj šabloniziranosti i teorijskoj nedorečenosti kritike kulturnopovijesne metode u nerazumijevanju, nerijetko i ne(pre)poznavanju, što je to zapravo kulturnopovijesna metoda i kakvi se rezultati njezinom primjenom mogu postići, s jedne strane, te u složenosti i sistematičnosti koju takav postupak nalaže, s druge strane. Osim ukazivanja na nedorečenost i neargumentiranost (a upravo bi dorečenost i argumentiranost trebale biti temelj svake kritike), namjera mi je dati prilog poznavanju i boljem razumijevanju ove etnološke metode, njezinim mogućim (možda ne uvijek i ostvarenim) dometima te ukazati na neutemeljenost kritike usmjerene prema njoj, a koja polazi sa stajališta nekoga drugoga metodičkog postupka. U tome je, prema mojemu mišljenju, osnovna greška jer se mjerilima jedne metode ne može ocjenjivati i osporavati druga. Osim toga, neargumentiran način iznošenja kritike pokazuje da sâm metodički postupak koji osporavaju često i sami ne razumiju i dovoljno ne poznaju. Dobro upoznati jednu metodu znači baviti se njome, stjecati iskustva njezinom primjenom, provjeravati njezine mogućnosti i domete. Najgora varijanta u kojoj se zrcali nepoznavanje biti same metode jest izjednačavanje (kulturnopovijesne) etnologije i etnografije, drugim riječima, osporavanje postojanja bilo kakve njezine metodološke utemeljenosti, što se može katkada iščitavati u kritičkim izričajima, ipak češće u onima od očiju javnosti prikrivenima.

Svoja razmišljanja o kulturnopovijesnoj metodi prikazat ću kroz osnovne primjedbe koje joj se upućuju, a koje ću nastojati argumentirano opovrgnuti. Te primjedbe nisu nikada decidirano niti argumentirano iznesene, ali su se one iz ukupnog konteksta dugogodišnjega kritičkog promišljanja ove metode, pisanoga i nepisanoga, javnoga i tajnoga (na primjer, recenzije neprihvaćenih prijedloga projekata), postupno

¹ Naravno da to nije učinjeno, već se nastavilo istim uobičajenim načinom obrušavati na nepriznati dio vlastite znanstvene baštine.

iskristalizirale.² Svaka primjedba čini jedno malo poglavlje ovoga priloga poznavanju kulturnopovijesne metode i raspravi o njoj. Pretpostavljam da moji argumenti «obrane» ove metode neće biti prihvatljivi njihovim osporavateljima, što zapravo nije niti važno, oni se mogu shvatiti i prihvatiti kao moja osobna znanstvena sloboda iznošenja vlastitoga viđenja i shvaćanja kulturnopovijesne metode, koju sam u svojem radu primjenjivala i na temelju njezine primjene dolazila do određenih znanstveno utemeljenih rezultata. Da su ti rezultati znanstveno utemeljeni, kritičari kulturnopovijesne metode nisu nikada javno i argumentirano opovrgavali, ali su to činili na općoj razini, nerijetko negirajući dostignuća tzv. stare etnologije. Istovremeno su potajno, odnosno prikriivenoga identiteta, doprinosili njezinoj stagnaciji i donkihотовskoj poziciji u ukupnom kontekstu etnološke znanosti.

1. ZASTARJELOST, TEORIJSKA NEUTEMELJENOST

Graebnerova kulturnopovijesna metoda, koja je u hrvatskoj etnologiji u određenom razdoblju prihvaćena i sve do danas preživjela, premda u veoma teškim uvjetima, doista je stara gotovo jedno stoljeće. Izrazi *zastarjelo* i *staro* nisu sinonimi, odnosno nešto što je staro ne mora biti nužno i zastarjelo i odbačeno, kao što niti sve što je novo nije automatski dobro i kvalitetno. Jedino obilježje ove metode, koje bi opravdalo ovakvu kvalifikaciju, jest činjenica da se do kvalitetnih rezultata njezinom pravilnom primjenom dolazi relativno sporo; brzina u njezinoj primjeni obično znači površnost, a to lančano vodi do loših i upitnih rezultata. Suvremena tehnička pomoćna sredstva mogu u tome pomoći, no budući da se u njezinoj primjeni barata s velikim brojem činjenica, koje treba dovesti u odgovarajući odnos i na temelju onoga što te činjenice pokazuju interpretirati odgovarajuću pojavu,

² Mogla bi se citiranjem obrazloženja odbijanja znanstvenih projekata iz 1991. i najnovijega iz 2006. godine veoma lijepo dokumentirati tendenciozna, jednostrana i uskogrudna "osuda" "tradicionalne" kulturnopovijesne metode i neprihvatanje projekta s obzirom na neprimjerenu metodologiju ili, još bolje, s obzirom na njeno antiteorijsko stajalište. Takav jedan dokumentirani prikaz obrazloženja odbijanja projekata zbog primjene kulturnopovijesne metode (1991. godina) ili nešto suptilnije obrazloženo u novije vrijeme, ali također jednako neutemeljeno (2006. godina) mogao bi biti predmetom jedne nove rasprave, no smatram da to nema previše smisla jer bi se ona, kao i dosad, jednostavno ignorirala. Osim toga,

taj posao i pored tehničkih olakšica nije jednostavan. Kako bi rekao B. Bratanić, *sve to zahtijeva mnogo truda i vremena, no to je jedini način, da kasniji zaključci ne budu samovoljno konstruirani, nego osnovani na dovoljno čvrstoj realnoj osnovi* (1951: 221). U svakom slučaju, nije u duhu današnjeg doba uložiti puno truda i vremena da bi se došlo do relevantnih i dugoročnih rezultata.

Konstatacija da kulturnopovijesna metoda odnosno etnologija (što bi značilo da postoji više hrvatskih etnologija) nije teorijski utemeljena, sama je po sebi apsurdna. Kako je moguće da bilo koja metoda ne bude teorijski, što znači metodički, utemeljena? Zašto tzv. moderni hrvatski etnolozi ne mogu prihvatiti da u znanosti postoje različiti pristupi istraživanju određenih fenomena, pa i različitih fenomena, nije mi posve jasno. Zar koegzistencija različitosti ne obogaćuje sve u životu, pa tako i u znanosti? Ne samo da ne stoji primjedba kako je ova metoda teorijski neutemeljena, već ona ima dobre i jasne metodičke postavke, čijom se pravilnom primjenom mogu postići pouzdani rezultati. Smatram da sam to u svojem radu višekratno pokazala. Bez primjene ove metode, držeći se pritom svih njezinih precizno utvrđenih kriterija, ne bi bilo moguće postići pouzdane rezultate o pojavama i njihovim nositeljima u složenim povijesnim uvjetima, sagledati uzročno-posljedične veze i zbivanja koja dovode do zatečenog stanja (etnološki materijal). Put od površinskog sloja (elementarne činjenice) pa do srži povijesnih procesa, koji su uzrokovali odgovarajući raspored činjenica kakav smo u našim istraživanjima zatekli, dug je i složen, ali precizno i jasno postavljen i osmišljen. Stoga se Graebnerovoj metodi nema što ni dodati ni oduzeti. To je jedna od metoda, usudila bih se reći i jedina, koja je izdržala kušnju vremena i dokazala svoju vrijednost i opstojnost. Najvažniji je domet te metode da se njezinom dosljednom primjenom pouzdano može doći do rezultata. Problem može jedino nastati njezinom nepravilnom primjenom. Jedina mana joj je što je taj put dug i iscrpljujuć. Zašto onda ne izabрати kraći i lakše savladiv put? Svatko ima pravo na izbor puta. Zašto osporavati to pravo drugima?

2. JEDNOSTRANOST, JEDNODIMENZIONALNOST

Ova se primjedba ukratko svodi na tvrdnju da se ovom metodom jednostrano interpretiraju određene pojave. Ako je to metoda kojom se nastoje utvrditi kauzalne veze, kako joj se može pripisati jednodimenzionalnost?

Da bi se to postiglo, potrebno je duboko zaroniti ispod površine. Takva procjena također je dana sa stajališta drugoga metodičkoga postupka. Ono što je s jednog stajališta jednodimenzionalno i jednostrano, s drugoga stajališta nužno ne mora biti. Zbog dijakronijskog postupka za kulturnopovijesna istraživanja nisu važne kulturne novotarije koje su rezultat civilizacijskog napretka. Takvi podaci ne mogu dati odgovor na pitanja kakva kulturnopovijesna metoda postavlja. U tom smislu ona je jednostrana jer je usmjerena samo prema tradicijskim kulturnim elementima. Ali itekako je zanima sudbina elemenata tradicijske kulture, od koje zapravo i polazi. Zar pristup kritičara ove metode nije jednodimenzionalan? Oni se zadržavaju na površini i ne zanimaju ih unutarnji čimbenici kulturnog razvoja te da li oni imaju, uz druge vanjske čimbenika, bilo kakve posljedice na ono što se u suvremenoj kulturi događa.

3. STATIČNOST, NEDINAMIČNOST

Ova se primjedba temelji na pogrešnoj predodžbi da se sa stajališta kulturnopovijesne metode kultura smatra nepromjenjivom i stabilnom kategorijom. Ona je u daljnjoj prošlosti nesumnjivo bila stabilnija nego što je danas, pa i gotovo čitavo jedno stoljeće prije, zbog utjecaja društvenih čimbenika koji su uvjetovali promjene i gubljenje tradicijskih obilježja kulture, bolje reći pojedinih kulturnih elemenata. Ako se, između ostaloga, ovom metodom nastoje utvrditi uzročno-posljedični odnosi, kulturne veze, to istodobno znači da se nastoji utvrditi ishodište određene kulturne pojave ili elementa, nastoji se utvrditi vrijeme njezina nastajanja, načini oblikovanja i preoblikovanja. Na taj način zapravo se utvrđuju povijesni procesi koji su uzrokovali određene kulturne veze i uslijed kojih su se oblikovali kulturni elementi, a njih upravo kulturnopovijesna metoda nastoji dešifrirati. Može li se takvoj metodi pripisati da kulturnim fenomenima pristupa kao statičnim kategorijama? Etnokulturni procesi, koji su se odigrali kroz dugo povijesno razdoblje, a oni su predmet interesa ove metode, veoma su dinamična kategorija. Je li onda opravdano na njezin račun iznositi takve primjedbe?

Na takvu jednostranu i pojednostavljenu predodžbu o pojmovima statika i dinamika ukazao je još Branimir Bratanić, koji je smatrao da je pritom riječ o nerazumijevanju odnosa između statike i dinamike, bilo u

samom istraživanom predmetu, bilo u načinu istraživanja. Pritom se polazi od pretpostavke da je statika nešto "loše", "natražno", "štetno", a dinamika nešto "dobro", "napredno", "poželjno". Jednostranost i besmislenost takva shvaćanja pokazuje se upravo kod ključnoga pojma etnologije – kulture. Tu uz dinamiku kulturnih procesa u vječnoj mijeni života, bez čega ne možemo ni zamisliti život kulture, jasno dolazi do izražaja ona neophodna statika bez koje nikakva kultura ne može uopće postojati, naprosto ne može biti kultura. To pokazuje kako su nasuprot svim drukčijim, površnim i vulgariziranim shvaćanjima pojmovi statika i dinamika zapravo neutralni, polarni jedan s obzirom na drugi i da oba imaju svoje određeno mjesto u znanstvenom istraživanju, već prema tome o čemu se u konkretnom slučaju radi (1976: 30).

Jedna od zabluda kritičara kulturnopovijesne metode ogleda se i u neadekvatnoj valorizaciji sinkroničkog i dijakroničkog pristupa istraživanju. U prvom se slučaju predmet obrađuje "bezvremenski", kao cjelina u određenom momentu, statički, deskriptivno, a ne historijski. U drugom slučaju, predmet se obuhvaća u vremenu, komparativno, dinamički, historijski (Kroeber 1957/1966: 145; i 1958/1966: 72, 73) (Ibid. 35) Na ovome mjestu ne bih dublje ulazila u pitanje dinamičkog pristupa u povijesnim etnološkim istraživanjima, kojega je u svojim teorijskim razmatranjima iscrpno obrazložio L.A. Kroeber (usp. Bratanić 1976: 35-36).

4. IZVANKONTEKSTUALNOST

Kada je riječ o ovoj primjedbi, očito se misli na izdvajanje pojedinih kulturnih elemenata ili pojava (na primjer, pojedine pojave ili postupka u svadbenim običajima, što sam i sama često u svojim radovima prakticirala) iz njezina ukupnog konteksta. Česte su zamjerke da se pojave promatraju izvan svojega društvenog okruženja, da se izoliraju od svojega prirodnog okruženja. Da bi se primijenio komparativni postupak, nužno je atomizirati pojavu, uspoređivati se mogu samo dijelovi strukture, ne i čitave strukture. Zato je način doista nužno izdvojiti pojedine elemente iz njihova konteksta (pojave kao cjeline i njezina društvenog okoliša u određenom razdoblju). Tim se postupkom pojava samo naizgled izolira jer se u konačnici zapravo nastoji utvrditi kontekst ukupnoga razvojnog puta određenog elementa ili pojave, a pritom su važni upravo društveni činitelji, uz mnoge druge. Da bi se utvrdio

ukupni kontekst povijesnog razvitka pojave i njezinih elemenata, nužno je treba izdvojiti iz njezina konteksta sadašnjosti, odnosno onoga konteksta u kojemu smo je zatekli, koja je tek jedna (katkada i završna) faza povijesne sudbine odgovarajućeg fenomena. Svaka faza razvitka odvija se zapravo u različitom kontekstu, koji ga u toj fazi određuje, da bi se praćenjem njihovih transformacija kroz sve te faze dobio ukupni kontekst etnokulturnih procesa kroz koje je pojava prolazila tijekom svojega povijesnog oblikovanja, koje nipošto nije unilinearno. Za povijesnu interpretaciju nije toliko važno do kada je zatečeni kulturni element opstao na određenom području, nego je li bio sastavnim dijelom određene pojave na tom području, da bi mu se odredila kontekstualnost u vremenu i prostoru, zapravo njegova multikontekstualnost (kontekst njezina nastajanja i nestajanja i svih međufaza).

Besmislene su primjedbe o zanemarivanju društvenih činitelja – jasno je i bez posebnog isticanja da je svaka etnološka pojava ili svaki predmet iznikao iz tradicijskog života u nerazdvojivoj sponi s društvenom sredinom u kojoj egzistira (ili je do određenog vremena postojao) i koja ga obilježava. Druga je stvar njihova kasnija modificirana sudbina, a ona je upravo društveno uvjetovana. Neki elementi ili čitave pojave jednostavno nisu preživjeli ili su kompenzirani nekim novim izvantradicijskim sadržajima, za razliku od tradicijskih novih sadržaja koji se prenose iz neke druge kulture. Takvi novi sadržaji također mogu biti predmetom etnoloških i kulturnoantropoloških istraživanja, ali se pritom nužno moraju primjenjivati drugačiji metodički postupci. Jasno je da cilj istraživanja određuje kakva će se metoda primjenjivati. Istraživanja novih kulturnih elemenata, koji zamjenjuju tradicijske, doista daju prednost društvenim čimbenicima jer oni najviše utječu na promjene. Ipak je to vremenski ograničen kontekst (sadašnjost i djelomice prošlost). Primjenom kulturnopovijesne metode može se rekonstruirati kontekst u znatno širem opsegu; njezin je cilj rasvijetliti tradicijsku pojavu u njezinoj sveukupnosti, kroz njezin vertikalni presjek.

5. AHISTORIČNOST

Ova je primjedba, uz onu o teorijskoj neutemeljenosti, najbesmislenija budući da je riječ o metodi kojoj je glavni cilj na temelju prostornog razmještaja kulturnih elemenata/pojava rekonstruirati njihovu povijest. Cilj je utvrđivanja njihove horizontalne protežnosti otkrivanje njihovoga vertikalnoga povijesnog

tijeka. Ova primjedba najbolje pokazuje da se radi o različitom poimanju pojma povijesti. A. L. Kroeber je pojam etnološkog prezenta najbolje artikulirao u svojoj koncepciji *deskriptivne* (ili *kontekstualne* ili *konceptualne*) *integracije*, koja predstavlja važnu osobitost povijesnoga metodičkog pristupa u etnologiji. Jedan od ciljeva takvoga pristupa je utvrđivanje vremenskog slijeda, ali je još važnije nastojanje da se postigne pojmovna (konceptualna) integracija pojava. *To znači da se već samim opisivanjem mogu pojaviti određene integrirane cjeline međusobno povezanih pojedinačnih pojava, koje su odraz ranijih historijskih zbivanja. Takav historijski pristup nužno pretpostavlja određeno, specificirano ("fenomenalno") vrijeme i prostor (ne apstraktne mjere vremena i prostora). Određene cjeline (obrasci ili kompleksi) koje kao rezultat daje taj opisni ili kontekstualni postupak i koje su historijski nastale u vremenu i prostoru mogu se razlučiti od drugih takvih cjelina. Konkretni historijski rezultati te vrste osobito su značajni u onim prilikama (a to je za etnologiju veoma važno) kada ne možemo utvrditi točniju kronologiju (vremenski slijed) pojava (Bratanić 1976: 19).* Povijest nije, dakle, samo jedan kronološki segment događanja; ona u sebi istovremeno sadrži i sve ono što je došlo, što je stvoreno i što ostaje kao rezultat ili proizvod povijesti. Ono što ostaje, produžava svoj život, mijenja se, pokreće i razvija. Određena pojava u određenom razdoblju može se u različitim sredinama različito razvijati. Tako oblikovan sadržaj kulture postaje relativno stabilan, može trajati stoljećima uz određene modifikacije. Zadatak kulturnopovijesne metode je utvrditi uzročnu povezanost kulturnih sadržaja i procese koji su uzrokovali te modifikacije. U tom smislu etnološki se prezent nikako ne može shvatiti kao sadašnjost u povijesnom smislu ("danas je već sutra jučer"). To je dulje razdoblje koje nema striktno kronološke granice. Relativno precizno datiranje kulturnih elemenata moguće je kroz dva do tri naraštaja kazivača, uz uočavanje svih mijena i modifikacija (usp. Kroeber 1952: 70-71).

Zar se ovim Kroeberovim teorijskim polazištima može pripisati zastarjelost, teorijska neutemeljenost, ahistoričnost, statičnost, jedno-dimenzionalnost, izvankontekstualnost?

ZAVRŠNA RIJEČ

Dakle, nakon razmatranja najčešće upućivanih primjedaba na račun kulturnopovijesne metode, mogu zaključiti da je sve što se želi prikazati

nedostacima ove metode upravo suprotno: njezina prednost. Paušalno izrečene negativne kritike samo su izraz nedovoljne upućenosti u mogućnosti i domete njezine primjene. Za bolju upućenost u ciljeve i metodičke osobitosti kulturnopovijesne metode trebali su samo malo bolje proučiti teorijska polazišta i razmatranja američkog etnologa/antropologa L. A. Kroebera, ako ne izravno, barem posredno, budući da je njegova teorijska promišljanja hrvatskim etnologima dovoljno jasno i precizno približio B. Bratanić.

U svakom slučaju, osnovna je njihova greška u procjenjivanju kriterijima drugih i različitih metodoloških polazišta.

Bez obzira na to što sam u svojem radu često primjenjivala načela kulturnopovijesne metode, ne isključujem i ne negiram apriori druge metodičke postupke. Dapače, zalažem se za suživot različitosti. Premda sam obilježena etiketom etnologa kulturnopovijesne orijentacije, a tom se kvalifikacijom moj rad najčešće nastoji obezvrijediti kao teorijski neutemeljen i metodički izvan trendova suvremenih etnoloških istraživanja, zalažem se za holistički metodički pristup istraživanju etnoloških fenomena. Svaka je tradicijska pojava za vrijeme svojega trajanja sa svim svojim mijenama živi organizam koji se mora sagledavati višedimenzionalno, pri čemu bi njezino određenje u vremenskom i prostornom kontekstu moralo biti barem podjednako važno kao i neke druge dimenzije etnoloških fenomena.

LITERATURA

- BRATANIĆ, Branimir. 1951. Uz problem doseljenja južnih Slavena. Nekoliko etnološko-leksičkih činjenica. *Zbornik radova Filozofskog fakulteta*, vol. 1: 221–250.
- BRATANIĆ, Branimir. 1976. Pogled na 200 godina etnološke znanosti. *Izješća 5 i 6*: 5-54.
- KROEBER, Alfred Louis. 1952. So called social science. U: *The Nature of Culture*, Chicago: The University of Chicago Press (prvi put objavljeno 1936).
- ŠPANIČEK, Žarko. 1995./1996. Milovan Gavazzi and the Question on the Actuality of the Croatian Cultural-Historical Ethnology. *Studia ethnologica Croatica*, vol. 7/8: 105–119.

CONTRIBUTION TO UNDERSTANDING AND DISCUSSION OF CULTURAL-HISTORICAL METHOD IN CROATIAN ETHNOLOGY

Summary

The author points to the theoretical drawbacks and lack of arguments for the criticism of cultural-historical method which she sees as the consequence of insufficient understanding and comprehension of the advantages of this method and its possible results. In the following paragraphs the author discusses the basic criticisms addressed to this method.

The most common criticism is that this method is out-dated and theoretically ungrounded. The author asks how it is possible for any method to be theoretically ungrounded and uses the example of her own work to show that a clearly defined research goal and the application of the basic premises of cultural-historical method can yield reliable results. The second criticism refers to the uniformity, i.e. to one-dimensional approach to cultural phenomena and this one is, according to the author, equally ungrounded, because a method, whose main aim is to establish cultural links and which analyses traditional elements both diachronically and synchronically, cannot be branded as such. The critics of the cultural-historical method are also starting from the wrong idea that this method sees culture as an unchanging and a stable category. This criticism is a good example of insufficient understanding and comprehension of the achievements of the cultural-historical methodological procedure, since ethno-cultural processes, which are the scope of interest of this method, are a very dynamic category. The criticism referring to the lack of context is related to one of the requirements of this method to single out specific cultural elements and processes from the entire cultural context. In order to apply the comparative procedure we have to atomize a certain phenomenon, since we can compare only structural segments, not whole structures. In order to establish the entire context of the historical development of a certain phenomenon and its elements, it is necessary to separate it from the present context, i.e. the context in which we have found it, with the purpose of determining its temporal and spatial contexts, or, in other words, its multi-contextuality (the context of its formation and disappearance and of all the phases in between). The most ungrounded criticism, next to the criticism on the lack of theoretical background, is the

criticism on a-historicity of the cultural-historical method, since the main goal of this method is to reconstruct the history of specific cultural elements/phenomena on the basis of geographical distribution. Their horizontal distribution reveals their vertical historical development. This criticism stems from different approach to history and from the wrong perception of the concept of ethnological present, which was best explained by A.L. Kroeber and his idea on descriptive and conceptual integration.

After considering the most common criticisms of the cultural-historical method, the author concluded that everything that was emphasized as its drawback turned out to be quite the opposite: its advantage. Hasty negative labeling of the method was simply the consequence of inadequate understanding of the possibilities and achievements of its application. The author lists arguments against such ungrounded criticisms of cultural-historical method and points to the basic mistake of its critics who were using the criteria of different methodological approaches for evaluating this method.

Key words: criticism, cultural-historical method, (un)valid arguments, ground(less)ness

